

Opinia: „Miejsce pracy ratownika medycznego po nowelizacji ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym”

W dniu 22 października 2015r Prezydent RP podpisał ustawę z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, ustawy o działalności leczniczej oraz ustawy o zmianie ustawy o działalności leczniczej oraz niektórych innych ustaw, będącą nowelizacją ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (t.j. Dz. U. z 2013r, poz. 757). Zmiany do ustawy wejdą w życie po upływie 14 dni od dnia jej publikacji w Dzienniku Ustaw. Zasadnicze zmiany dotyczące art. 11, kształtują uprawnienia zawodowe ratowników medycznych. Zgodnie z nowym brzmieniem tego przepisu, wykonywanie zawodu ratownika medycznego polega na realizacji zadań zawodowych, w szczególności na:

- 1) udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w tym medycznych czynności ratunkowych udzielanych samodzielnie lub pod nadzorem lekarza;
 - 2) zabezpieczeniu osób znajdujących się w miejscu zdarzenia oraz podejmowaniu działań zapobiegających zwiększeniu liczby osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego;
 - 3) transportowaniu osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego;
 - 4) udzielaniu wsparcia psychicznego w sytuacji powodującej stan nagłego zagrożenia zdrowotnego;
 - 5) edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia,
- o czym stanowi art. 11 ust. 1 nowelizacji.

Powyżej wymienione zadania zawodowe ratownik medyczny wykonuje m.in. (art. 11 ust. 3 pkt. 1) w podmiotach leczniczych, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 618, 788 i 905).

Z uwagi na to, iż zakresem przedmiotowym ustawy o państwowym ratownictwie medycznym jest (nadal) działalność jednostek Państwowego Systemu Ratownictwa Medycznego, do tego obszaru winien być odnoszony zakres kompetencji zawodowych ratownika medycznego określony w art. 11 ust. 1 ustawy.

Pomimo zapisu art. 11 ust. 3 pkt. 1 znowelizowanej ustawy, a w szczególności słowa „udzielaniu świadczeń zdrowotnych”, i braku przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 11 pkt. 2 znowelizowanej ustawy (tj. rozporządzenia określającego szczegółowy zakres świadczeń zdrowotnych innych niż medyczne czynności ratunkowe, które mogą być udzielane przez ratownika medycznego samodzielnie lub na zlecenie z zastrzeżeniem wiedzy i umiejętności nabytych w ramach kształcenia przed i podyplomowego), nie można przyjąć, iż miejsce pracy ratownika medycznego w podmiocie leczniczym może być poza systemem Państwowego Ratownictwa Medycznego.

Świadczenie zdrowotne to pojęcie o szerokim znaczeniu i działaniach służących: profilaktyce, zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawieniu zdrowia. Natomiast w ustawie o Państwowym Ratownictwie Medycznym jest ono konkretnie i precyzyjnie określone jako medyczne czynności ratunkowe, które udziela: lekarz systemu, pielęgniarz systemu i ratownik medyczny. To świadczenie zdrowotne udzielane jest w nagłych stanach zagrożenia życia w warunkach przedszpitalnych. Znaczenie jego treści wynika z art. 3 z tzw. słowniczka pojęć ustawowych, które należy odczytywać dla potrzeb stosowania ustawy w sposób wskazany w definicji. Tym samym użyte w ustawie określenia dotyczące medycznych czynności ratunkowych, o czym stanowi art. 3 pkt.4, oznaczają świadczenia opieki zdrowotnej w rozumieniu przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, udzielane przez jednostkę systemu, o której mowa w art. 32 ust. 1 pkt. 2 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, w warunkach pozaszpitalnych, w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Do takich też świadczeń został przygotowany w toku kształcenia w sposób szczególny ratownik medyczny.

Artykuł 32 ust. 1 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym (nie znowelizowany, a zatem w wersji pierwotnej) określa, jakie podmioty zostały włączone do listy jednostek systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. Jest to lista zamknięta i nie podlega ona żadnym rozszerzeniom. Zgodnie z tym przepisem jednostkami systemu są:

- ✓ szpitalne oddziały ratunkowe
- ✓ zespoły ratownictwa medycznego, w tym lotnicze zespoły ratownictwa medycznego.

Zakres czynności ratownika medycznego jest odniesiony do typowo ratunkowych działań, co znajduje odzwierciedlenie także w nazwie tego zawodu. Zarazem, ze względu na specyfikę i dozwolony zakres czynności ratownika, nie jest celowe i zasadne zatrudnianie go na innych niż ratunkowe oddziałach szpitalnych, albowiem nie może on realizować czynności innych niż do których został przygotowany, a możliwość wykorzystania jego kompetencji ratowniczych, na oddziałach innych niż ratunkowe, jest niewielka.

Niedopuszczalne jest zarazem, w świetle regulacji ustawowej, powierzanie ratownikom medycznym czynności pielęgniarских, albowiem nie są one objęte ich zakresem kompetencji zawodowej.

Mówiąc o kompetencjach należy pamiętać, że oznacza to zarówno posiadanie wiedzy i umiejętności do wykonania danej (danych) czynności, ale również upoważnienia do jej wykonania wynikającego wprost z konkretnego przepisu. Nie można bowiem domniemywać kompetencji, a już szczególnie tych, które mają lub mogą mieć bezpośrednie wpływ na życie bądź zdrowie człowieka.

Zasady wykonywania zawodu pielęgniarki i położnej określa ustawa z dnia 15 lipca 2011r o zawodach pielęgniarki i położnej (t.j. Dz. U. z 2014r, poz. 1435 z późn. zm.) Pielęgniarki posiadają odpowiednią wiedzę i przygotowanie zawodowe do pracy przy pacjencie na oddziale szpitalnym. Zasady wykonywania ich zawodu określają art. 4 ust. 1 ustawy o zawodach. Zgodnie z jego brzmieniem, wykonywanie zawodu pielęgniarki polega na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w szczególności na:

- 1) rozpoznawaniu warunków i potrzeb zdrowotnych pacjenta;
- 2) rozpoznawaniu problemów pielęgnacyjnych pacjenta;
- 3) planowaniu i sprawowaniu opieki pielęgnacyjnej nad pacjentem;
- 4) samodzielnym udzielaniu w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych oraz medycznych czynności ratunkowych;
- 5) realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji;
- 6) orzekaniu o rodzaju i zakresie świadczeń opiekuńczo-pielęgnacyjnych;
- 7) edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia.

Systemy kształcenia pielęgniarek i ratowników medycznych są zupełnie inne. Studia licencjackie na kierunku pielęgniarstwo trwają 4600 godzin, z czego połowa to praktyczna nauka zawodu. Program nauczania zawodów pielęgniarki obejmuje holistyczną i wielokierunkową wiedzę medyczną.

Zawód ratownika medycznego w toku nauczania przygotowany jest do realizacji zadań w zakresie ratownictwa medycznego przedszpitalnego, a zatem posiada on umiejętności i uprawnienia do podejmowania medycznych czynności ratunkowych w stanach nagłych, wymagających natychmiastowej pomocy oraz pracy w szpitalnym oddziale ratunkowym. Program nauczania, nawet trzyletni licencjat jak sugeruje Ministerstwo Zdrowia, nie przygotowuje ratownika medycznego do pracy w oddziałach szpitalnych, poradniach, gabinetach zabiegowych bądź innych podmiotach poza ustawą o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

Tak więc różnice w wykonywaniu zawodów pielęgniarki i ratownika medycznego są wyraźnie widoczne i oczywiste zwłaszcza, że ratownik medyczny jest przygotowany w bardzo wąskiej i określonej dziedzinie jaką jest ratownictwo medyczne przedszpitalne. Nie da się tego uzupełnić w trybie doskonalenia zawodowego.

Pielęgnacja pacjenta, udzielanie w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych leczniczych i rehabilitacyjnych w oddziałach szpitalnych należy do kompetencji osoby posiadającej prawo wykonywania zawodu pielęgniarki.

Niedopuszczalnym jest w świetle obowiązujących przepisów powierzanie ratownikowi medycznemu czynności pielęgniarских w oddziałach szpitalnych, z tego względu, iż czynności te nie wynikają z kompetencji zawodowych ratownika medycznego.

Należy również podnieść, iż podmiot leczniczy zgodnie z postanowieniami art. 17 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. Nr 112, poz.654, z późn. zm.) zobowiązany jest do zapewnienia udzielania świadczeń zdrowotnych wyłącznie przez osoby wykonujące zawód medyczny. Przez osobę wykonującą zawód medyczny należy rozumieć osobę, która na podstawie odrębnych przepisów uprawniona jest do udzielania świadczeń zdrowotnych oraz legitymującą się

nabyciem fachowych kwalifikacji do udzielania świadczeń zdrowotnych w określonym zakresie lub określonej dziedzinie medycyny. A zatem powierzenie czynności przypisanych do zawodu pielęgniarki ratownikowi medycznemu, może grozić odpowiedzialnością podmiotu leczniczego, za dopuszczenie do udzielania świadczeń zdrowotnych osoby nieposiadającej odpowiednich kwalifikacji.

Ze względu na specyfikę kształcenia obu zawodów oraz zakresy zadań im powierzonych należy stwierdzić, iż brak jest możliwości zatrudniania osoby posiadającej zawód ratownika medycznego na stanowisku pielęgniarki w oddziale szpitalnym, innym niż szpitalny oddział ratunkowy, czy też powierzenie ratownikowi medycznemu czynności należących do kompetencji zawodu pielęgniarki.

Wrocław, dnia 31.10.2015r.

Opr. Radca prawny DOIPiP we Wrocławiu
Ewa Stasiak